LO POM DE FLORS

MEMÒRIES I PENSAMENTS

Alba Ollé

INTRODUCCIÓ

-

Des de nena sempre he pogut veure la passió que el meu pare sent per la música fins el punt de dedicar-li la seva carrera i la seva vida professional. Aquesta vocació per la música me la va transmetre a mi, aconseguint que actualment vegi la música com a una font de comunicació capaç d'arribar a tothom independentment de la seva llengua o de la seva cultura.

La música és per mi l'art més gran, la manifestació d'una de les facultats creatives de l'home i que, per tant, està relacionada amb els aspectes socials i culturals de la humanitat. És per aquest motiu que el seu estudi també ajuda a conèixer l'evolució de la història. D'aquesta manera, i tenint en compte el meu interès per la història, he reconstruït la de Catalunya (a partir de la Renaixença) a través de l'art musical claverià. Per fer-ho, he escollit el Cor *Lo Pom de Flors* de Sant Just Desvern, que l'any 2006 haurà aconseguit 125 anys d'història en la seva tasca claveriana.

La metodologia utilitzada és més aviat periodística. En primer lloc es va consultar en l'arxiu del mateix Cor, per tal de fer una selecció entre una enorme quantitat de documentació que restava allí inamovible des de feia molts anys. En segon lloc he fet entrevistes alguns cantaires en funció de les èpoques que han viscut i passat al Cor per tal de contrastar-ho amb la documentació de l'arxiu. I en tercer lloc, he obtingut informació documentada per part dels cantaires que guardaven com a record. No obstant, la qualitat dels arxius, malmesos pel pas del temps i pel descuit que han anat patint durant tots aquests anys, no va afavorir la feina, ans al contrari va dificultar molt la selecció dels documents utilitzats per l'elaboració del treball.

Aprofito aquesta introducció per agrair a totes aquelles persones que s'han esforçat per proporcionar-me informació tan verbal com documental. Espacialment als senyors Alexandre Lázaro, Jordi Figueres, Rafel Malaret, Marcel·lí Camats, Estanislau Ribes, Jordi Farràs i tots els cantaires del Cor Lo Pom de Flors per la seva especial atenció que ha facilitat l'elaboració del treball.

Aquest treball pretén recollir molta informació que probablement s'hagués anat perdent amb el temps, ja que no estava documentada enlloc i restava en el record dels cantaires de *Lo Pom de Flors*.

Espero que els lectors del treball quedin satisfets amb el seu contingut i gaudeixin de la seva lectura com jo ho he fet durant la seva elaboració.

PRÒLEG

Sembla mentida que la història dels meus avantpassats restes adormida en un document que vaig trobar casualment a les golfes de casa, la qual també havia estat propietat de tots ells. Fou un càlid dia d'estiu quan em vaig decidir a endreçar aquelles caixes que ningú havia tocat des de feia anys. En una d'elles, que mostrava una presentació més original i bonica, hi vaig trobar una carpeta amb la documentació que em va animar a formà part del Cor Lo Pom de Flors de Sant Just Desvern. En el manuscrit apareixien les memòries d'avantpassats meus, alguns dels quals no vaig arribar a conèixer, una de les memòries trobades fou la del meu pare, que havia mort recentment.

El meu pare sempre m'havia parlat del Cor i, de fet, jo havia assistit alguns dels concerts quan ell era un dels cantaires. Després d'haver llegit cadascuna de les tres memòries, la del meu besavi, durant el període de la Renaixença, la del meu avi, durant el període republicà i la guerra civil espanyola, i la del meu pare, durant el franquisme, vaig comprendre la importància que aquest Cor significà pels homes de la meva família i vaig decidir formar-ne part i poder elaborar la meva pròpia memòria, la del període de la democràcia.

Vaig fer enquadernar els documents per deixar constància de com la meva família havia format part de l'obra claveriana i de com jo seguiria els seus passos per cedir el paper i el bolígraf, en el seu moment, al meu fill, ja que el Cor Lo Pom de Flors fou i serà un dels fruits de la màgica obra del gran mestre Josep Anselm Clavé.

Memòries del meu besavi: la màgia de tornar a néixer

Era un nen, però vivia un període ple d'il·lusió i d'esperança per Catalunya on s'exaltava la consciència de ser poble i dels sentiments i essències nacionals. Recordo que els pobles volien cercar les més pregones arrels de la identitat catalana i els joves preguntàvem als més grans que havia estat de Catalunya anys enrere.

Aviat començaren a arribar a les nostres mans alguns documents d'orientació romàntica que pretenien conscienciar al poble perquè fes ús de la llengua catalana en tots els àmbits: socials, culturals, polítics i literaris. Si no em falla la memòria el pare, que era dels pocs que sabien de lletra, em llegia una revista que es deia *El Vapor* que guardava en un armari com un tresor des de feia alguns anys i, sovint, em recitava un poema de Carles Aribau anomenat *La Pàtria*.

Tenia deu anys, però recordo com si fos ahir la restauració dels Jocs Florals l'any 1859 que representaven molt més que un concurs literari, representava la promoció d'un país i d'una llengua diferenciada, vehiculats per una dinàmica literària de forta repercussió social. Els més joves preníem com a referència personatges com Bonaventura Carles Aribau, Jacint Verdaguer i Àngel Guimerà que donaven nom al moment que estàvem vivint, la Renaixença.

Els llibres us parlaran d'aquest període com a un intent per aconseguir el redreçament cultural català mitjançant tots els camps de la creació, però nosaltres no vam viure una definició, vam tenir la sort de viure un moment màgic ple d'il·lusió on junts vam despertar un país que restava adormit des de feia segles.

Jo sóc fill de Sant Just Desvern, que en aquell moment tenia 1.000 veïns, i recordo que pocs anys després em reunia amb els meus companys al Casino, encara avui conegut amb aquest nom i que està situat al carrer d'Anselm Clavé, que durant al meu temps s'anomenava carrer de la Sala. Fou precisament en el Casino on un dels meus companys se li va ocórrer la idea de crear un cor d'homes. Aquest noi vivia enamorat de les peces musicals d'Anselm Clavé i abans de deixar-nos dir la nostra ens va fer cinc cèntims de qui era aquell personatge que tan admirava. Recordo que mentre deixava el got sobre la taula ens explicà que havia

llegit en una revista que Clavé era fill d'una família pobre i treballadora, i que nasqué a Barcelona el 21 d'abril de 1824. Des de molt petit va sentir una gran passió per la música i la poesia, fet que el portà a ser el geni més eminent de Catalunya i un dels més grans artistes que ha tingut Espanya. També ens va explicar que ben aviat començà a compondre cançons precioses que després van ser populars arreu de Catalunya i, mentre en xiuxiuejava alguna, comentà que l'any 1850, reunint un grup d'homes, fundà la primera societat coral del país amb el nom de *La Fraternitat*.

El nostre company volia seguir aquest preciós exemple, ja que segons tenia entès ja eren molts els obrers que recentment s'havien associat per fundar cors basats en el món claverià. Un exemple d'això era el Cor *La Lira* que teníem al nostre mateix poble des del gener de 1861. Tots sabíem que essent el fundador i inspirador del moviment, Clavé devia ser perseguit pels governs absolutistes, ja que era l'enemic que un dia acabaria amb el seu poder mitjançant la cultura. El nostre company ho afirmà amb el cap mentre ens explicava que aquest precursor del modernisme musical a Catalunya, amant de l'art i la llibertat, morí el 24 de febrer de 1874.

El nostre amic, conscient que nosaltres també érem obrers catalans, ens havia proposat que continuéssim la humil obra d'un home que cantant aconseguia fer cantar al poble, i nosaltres vam acceptar.

A partir d'aquell moment, cada dia érem més els qui ens reuníem al Casino per cantar les peces del precursor del modernisme musical: Josep Anselm Clavé.

Com tot cor claverià vam haver d'escollir el nostre nom basat en una de les peces que cantàvem i, després de molt rumiar-hi, escollírem que fos *Lo Pom de Flors*.

Els anys posteriors a la fundació del nostre Cor els vivíem amb molta il·lusió, i fins a primers de segle cantàvem les caramelles per Pasqua i fèiem concerts per la Festa Major que donaven vida al nostre poble. Eren anys en que el nostre director, Joan Cristià donava al Cor l'empenta necessària per omplir-lo de goig. Sant Just Desvern esperava amb molta il·lusió els nostres concerts, ja que quan Lo Pom de Flors sortia al carrer l'aire festiu estava assegurat. La gent corria

alegre cap al Casino per escoltar les nostres veus i nosaltres no els decebíem. Sense el Cor Lo Pom de Flors no hi havia celebració possible. La gent ens estimava i alguns ens dedicaven poemes que els publicàvem amb satisfacció i orgull als programes dels concerts, com és el cas del senyor Benages, a qui el nostre Cor decidí concedir-li el títol de soci honorari en presència de l'alcalde, Miquel Mallol; del director senyor Cristià; i de distingits polítics com el senador Joseph Maluquer de Tirrell; diputats provincials i el president del "Centro Sanjustense", Baldomero Gelabert:

A LA SOCIETAT LO POM DE FLORS

Agrahiment.
L' any passat, una sorpresa me donareu, y ab franquesa, vaig,quedar tan agrahit, que ni tan sols comprenia lo inmens del goig que sentia aquella ditxosa nit.Nit de ditxa falaguera, de felicitat entera que no oblidaré may mes; que guardaré en ma memoria, com guarda I'heroe sa gloria, corn I' avaro sos diners. Entremitj de flors y galas, hont estenía sas alas I' angel de fraternitat, hont los cors se confonian y alhora un ver goig sentian de pura y franca amistat, me donareu un diploma, que si be enalteix al home que reb tal distinció, es joya encara mes preuhada quan porta en sí reflectada dels vostres cors l'expressió.

¿Qué faré jo en recompensa? Es pobre la meva pensa, com débils mas forsas son, per compensar eixa prova de una amistat que no's trova avuy en cap part del mon. Mes res hi fá, us vaig coneixe

en aquella hora mateixa que coneguí á n' en Clave, y si aquell geni amb ma destre va ser per tots un bon mestre, bon deixeble jo seré.

Camineu pel cami recte d' amistat y bon afecte quen Clave 'ns ha senyalat, y mentres seguiu tal via, no deixare ni un sol dia d' estar al vostre costat.

Per causas que molt deploro, ja no forman un sol coro aquells cent pobles d' ahi; ja no canten tots a I' hora los de dins y los de fora trevallant per un sol fi.
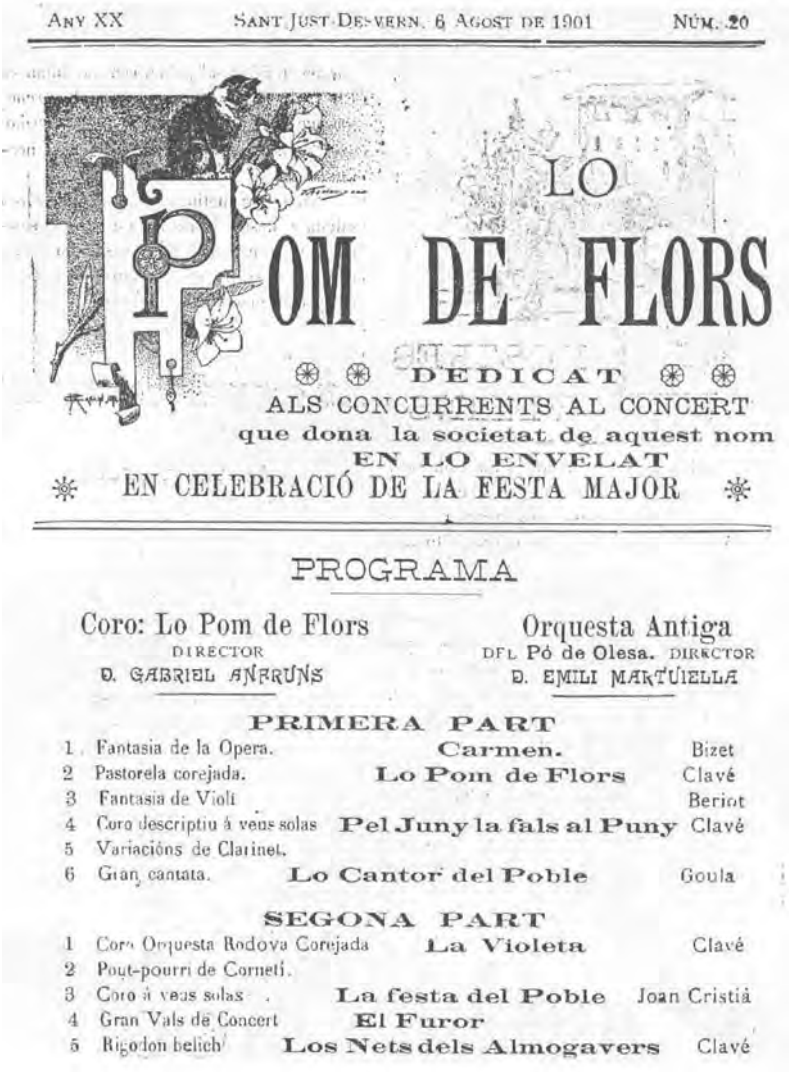
Per desgracia, en nostres dies los odis y felonias fan que no's respecti res, fins ultrajar la memoria de qui fou simbol de gloria avuy sembla que es permés.

Mes no! Encara hi ha cors nobles que per las ciutats y pobles fan resplandir la veritat, com vosaltres, que ab fe pura desmentiu tanta impostura cumplint un deber sagrat. Si la institució creada per en Clavé, obra sagrada, s' ha trobat en un perill. Lo POM DE FLORS a tot hora, ha sigut sa defensora; s' ha tornat un bon espill.

Per só es que vos agraheixo lo tilol que no mereixo y que m' haveu concedit; conteu ab ma amistat pura que us desitxa una ventura que traspassi lo infinit.

EUSSEBI BENAGES COTS

Durant aquells anys els concerts de Festa Major eren acompanyats per l'orquestra del Senyor Escales, que tan correctament dirigia el senyor Francesch Rodó. Junts donàvem vida a cançons com *Lo Pom de Flors, La Delícia, Las flors de Maig, La matinada del Empordà, Lo cantor del Poble, Estrella, Los Pescadors, Los Nets dels Almogàvers*, que arribaven als cors dels concurrents als concerts. En alguns intermedis podíem gaudir de la veu de l'aplaudit tenor Antoni Batlle que acompanyat del piano ens cantava les cançons del seu esplèndid repertori. A partir de l'any 1882, i per tal d'assegurar-nos la màxima assistència als esdeveniments musicals del Cor, escrivíem butlletins amb els programes de les cantades que es feien, de les orquestres i dels directors. (Malgrat la falta d'informació en aquest aspecte, tenim un document que mostra com, durant un breu període el cor tingué com a director el mestre Gabriel Anfruns):

Any XX — Sant Just Desvern, 6 Agost de 1901 — Núm. 20

LO POM DE FLORS

DEDICAT
ALS CONCURRENTS AL CONCERT
que dona la societat de aquest nom
EN LO ENVELAT
EN CELEBRACIÓ DE LA FESTA MAJOR

PROGRAMA

Coro: Lo Pom de Flors
DIRECTOR
D. GABRIEL ANERUNS

Orquesta Antiga
DEL Pó de Olesa. DIRECTOR
D. EMILI MARTÍELLA

PRIMERA PART

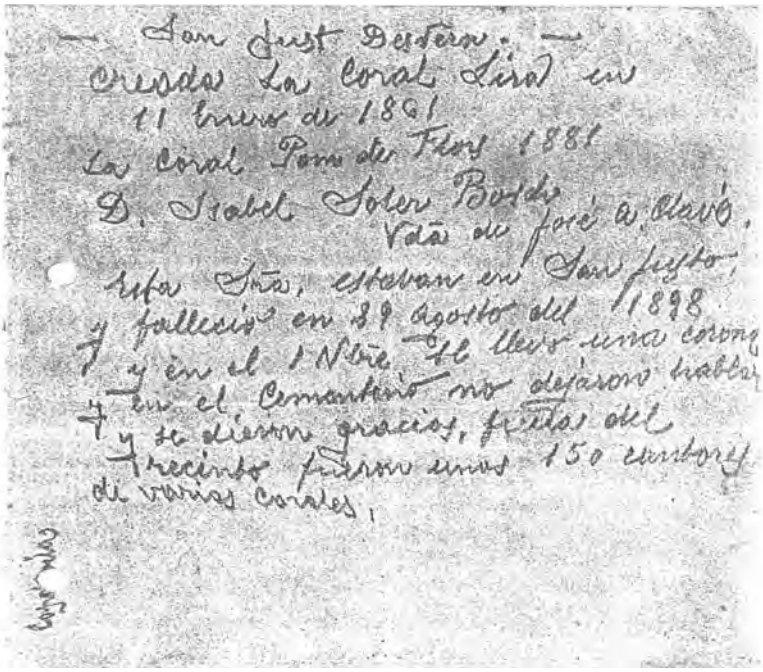
1	Fantasia de la Opera.	Carmen.	Bizet
2	Pastorela corejada.	Lo Pom de Flors	Clavé
3	Fantasia de Violí		Beriot
4	Coro descriptiu á veus solas	Pel Juny la fals al Puny	Clavé
5	Variacións de Clarinet.		
6	Gran cantata.	Lo Cantor del Poble	Goula

SEGONA PART

1	Coro Orquesta Rodova Corejada	La Violeta	Clavé
2	Pout-pourri de Cornetí.		
3	Coro á veus solas	La festa del Poble	Joan Cristià
4	Gran Vals de Concert	El Furor	
5	Rigodon belich	Los Nets dels Almogavers	Clavé

Cal deixar constància de la meravellosa tasca que va deixar Anselm Clavé a les nostres entitats corals, ja que ens donà l'oportunitat de gaudir de la seva melòdica música mentre fèiem pàtria i traduíem els nostres sentiments en art. Per aquest motiu fou un personatge estimat pel poble, a qui tots teníem un gran respecte. A més a més, ara em ve a la memòria que durant un temps corrien testimonis verbals que el nét d'en Clavé va ésser director del nostre Cor, de fet, recordo que teníem moltes partitures signades per la filla d'Anselm Clavé. És evident que sentíem gran ad-

miració per la família Clavé, és per això que el 29 d'agost de 1898, en morí la senyora Isabel Soler, viuda de Josep Anselm Clavé, cent cinquanta persones de diverses corals vam anar al cementiri per acomiadar tan humil senyora. El document següent mostra l'escrit d'un dels cantaires per tal de deixar constància d'aquest esdeveniment:

— Sant Just Desvern. —
Creada La Coral Lira en
11 Enero de 1891
La Coral Pam de Flors 1881
D. Isabel Soler Viuda
de José A. Clavé.
Esta Sra. estaba en Sant Justo,
y falleció en 29 Agosto del 1898
y en el 1 Nbre le llevo una corona
y en el Cementerio no dejaron hablar
y se dieron gracias, fuera del
recinto fueron unos 150 cantores
de varias Corales.

Deia Clavé, explicant la raó per la qual havia fundat les seves entitats corals:

" Procurà sà esbargiment espiritual a la més modesta classe de la societat, bo i elevant la seva cultura i estrenyent els llaços de germanor entre tots els homes mitjançant el cant".

Aquest any 1923 ha destruït els nostres esforços. Amb 81 anys d'edat he hagut de veure com la política dona l'esquena altra vegada a Catalunya, ja que un règim de caràcter dictatorial ha censurat el nostre Cor. El general Miguel Primo de Rivera controla des de fa uns mesos l'estat Espanyol i jo sento que han arravatat la part més viva que encara restava en mi, la il·lusió per mantenir aquell Cor que jo mateix vaig ajudar a fundar, aquella lluita sense armes que tan innocentment vam començar, la

veu d'un poble que volia cantar, el somni d'una terra que volia prosperar tot pintant al cor dels catalans dolces melodies de les quals som amants.

Gran i malalt només visc per recordar aquells màgics anys, i demano a Déu que no es torni enterrar. Lo Pom de Flors, gràcies per estar al meu costat.

Memòries del meu avi: la puixança cultural va fer més forta l'esperança

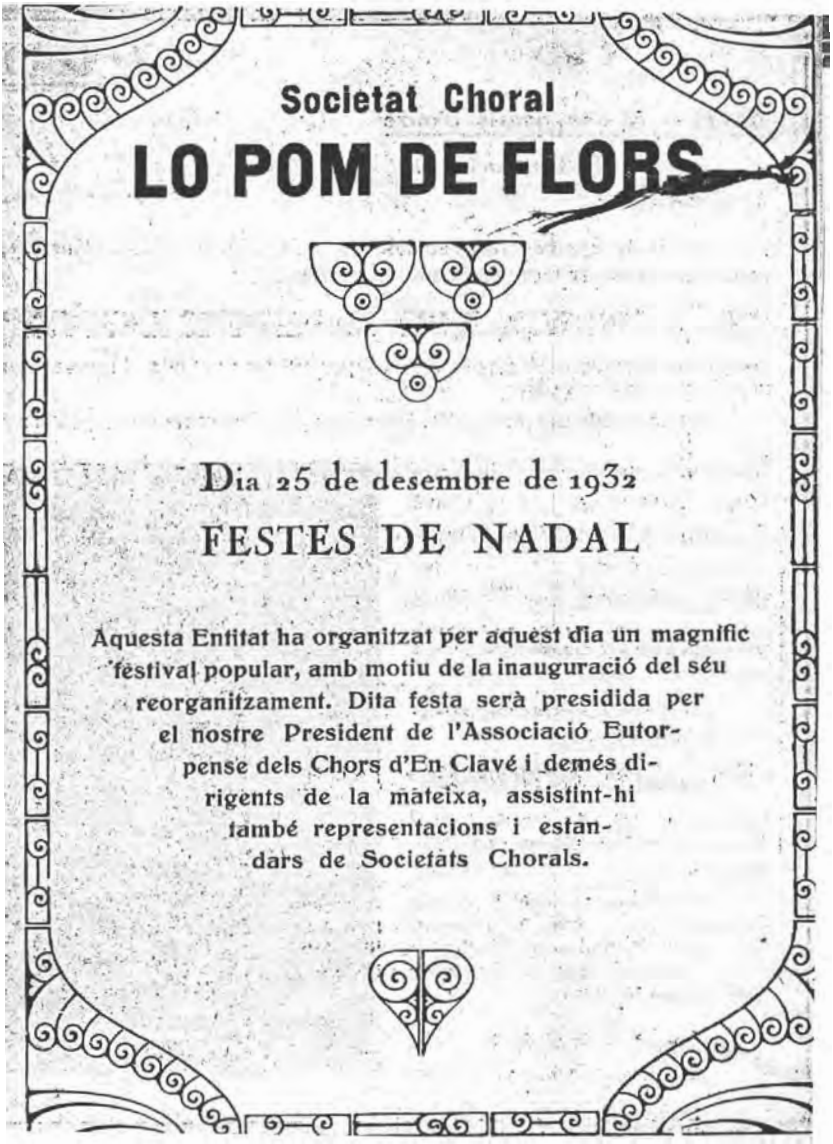
La mort del meu pare em causà un fort dolor que encara avui em crea un buit amarg en l'ànima, però per sort Déu se l'emportà abans de viure les conseqüències que la dictadura de Primo de Rivera, amb el vist-i-plau del rei Alfons XIII, portà al Cor.

Fou l'amor que el meu pare sentia per Lo Pom de Flors el motiu que m'impulsà a continuar la seva tasca que durant tant de temps li havia servit per expressar els seus més profunds desigs.

Els primers assaigs els vaig viure amb il·lusió i aviat vaig comprendre perquè el meu pare s'havia identificat tant amb el cor, era cert el que deia, la seva màgia t'omplia el cor. Malgrat que en un primer moment, el cop d'estat de Primo de Rivera va ser ben vist per la burgesia catalana, aviat vam sofrir les conseqüències d'una política anticatalanista i repressiva. És per això que, malgrat els nostres esforços, es va dissoldre l'activitat cultural catalana i, per tant, la del nostre Cor. Una vegada més, ens vam quedar sense llibertats: ens van prohibir l'ús del català en actes oficials, van suprimir els partits polítics, i el moviment obrer va ser durament reprimit. Lo Pom de Flors va restar inactiu fins al gener de 1930, quan Primo de Rivera va dimitir abandonat pels sectors de les classes dominants que li havien donat suport.

El 14 d'abril de 1931 es va proclamar la República que va fer possible la instauració de la Generalitat de Catalunya i de l'Estatut d'Autonomia. La República aportà una nova política de caire catalanista i va exercir una tasca molt important en els diferents àmbits. En el cultural, es van obrir museus, es va ampliar la xarxa de biblioteques públiques i s'ajudà a les entitats culturals que havien quedat afectades per la recent dictadura.

Content i satisfet amb aquest esdeveniment, vaig continuar cantant al Cor i vaig col·laborar en la tasca claveriana, ja que gràcies el nou règim polític va ser possible la reorganització de l'entitat. El primer concert va tenir lloc l'any 1932 durant les festes de Nadal, amb la presència del president de "L'Associació Euterpense dels Chors d'en Clavé" i dels estendards d'altres Societats corals, tal i com mostra el següent document:

Societat Choral

LO POM DE FLORS

Dia 25 de desembre de 1932

FESTES DE NADAL

Aquesta Entitat ha organitzat per aquest dia un magnific festival popular, amb motiu de la inauguració del séu reorganitzament. Dita festa serà presidida per el nostre President de l'Associació Eutorpense dels Chors d'En Clavé i demés dirigents de la mateixa, assistint-hi també representacions i estandars de Societats Chorals.

Durant aquells anys el cor estava dirigit pel distingit Mestre Mañé, que amb el seu esforç donava al Cor l'empenta necessària per tirar endavant la tasca claveriana. Pere Mañé és un personatge que recordo amb simpatia, ja que dedicà la seva vida al servei de la música, la seva gran passió.

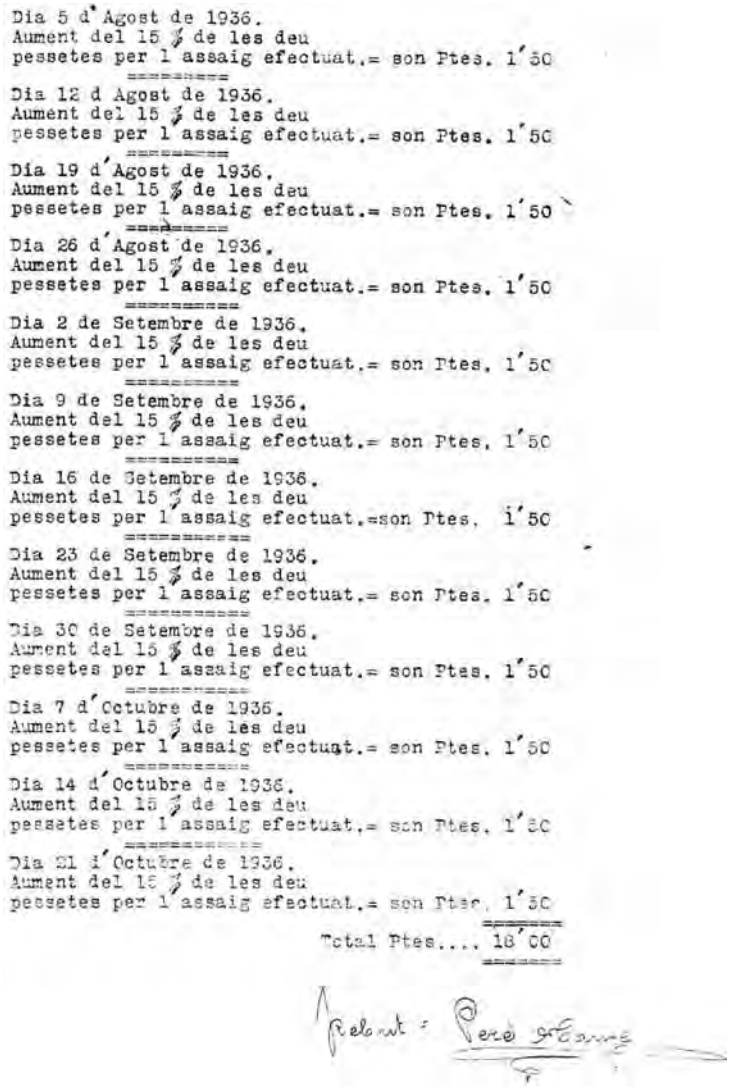
El mestre Mañé va néixer a Esplugues de Llobregat l'any 1897 i la seva infància es va caracteritzar per un passat rural. Fill d'un matrimoni d'humils treballadors, el jove anava a l'escola i a la parròquia, com els altres nens i nenes del seu poble. Fou el senyor Gelabert de Can Pi qui s'adonà de com Mañé copsava l'entonació de la música millor que els altres. És per això que l'any 1906 aprofità aquelles aptituds per ensenyarli solfeig i piano. Des d'aquell moment can Pi es convertí en la segona casa de Mañé, on acudia amb tanta assiduïtat que fins i tot li regalaren un violí. Aviat, el senyor Gelabert el recomanà al compositor i director d'orquestra Cassià Casademont amb qui estudià solfeig, violí, harmonia i instrumentació. El primer encontre que tingué amb el seu mestre fou a la Federació dels Cors de Clavé. Pere Mañé era més aviat baix, i més llavors que encara era un noi, hagué de pujar dalt d'una cadira per veure com es desenvolupaven els mestres davant d'aquell conjunt d'homes. I deia que mentre el mestre Morera dirigia *Els xiquets de Valls,* ell es va impressionar tant que li queien les llàgrimes cara avall. Fou la seva voluntat d'aprendre música el que li feia vèncer les dificultats més aspres, ja que per a ell la música era el primer de tot. El 1914 formà l'orquestra de Cornellà amb el seu germà Josep, entrà de primer violí a l'orquestra Munné d'Esparreguera, i dirigí la primera massa coral: La Unió Coral de Cornellà. Durant aquests anys col·laborà en moltes altres orquestres i després de fundar l'orfeó del grup excursionista Germanor, dirigí el primer orfeó de l'Ateneu de Sant Just Desvern i el nostre Cor. A partir del 1936 tingué un període d'inactivitat que acabà el 1940 quan reprengué els assaigs amb Lo Pom de Flors i l'any 1950 col·laborà en la fundació de l'Orfeó Enric Morera de Sant Just Desvern, del qual es féu càrrec com a director. Al 1959 fundà la coral *Santa Magdalena* i l'any 1975 rep l'homenatge del poble d'Esplugues i de totes les entitats amb les que havia col·laborat durant la seva vida. Al 1982 mor al seu poble rebent un altre homenatge. Un any després l'ajuntament d'Esplugues li concedeix,

a títol pòstum, la medalla d'or de la ciutat. Aquest document mostra l'homenatge que el mestre rebé l'any 1975:

LA VILA D'ESPLUGUES
en homenatge
a
PERE MAÑÉ i BALETA

Casal de Cultura Robert Brillas
14 de setembre del 1975

Cal deixar constància del període republicà com a un temps de forta puixança cultural que va permetre al nostre Cor tornar a cantar caramelles, fer de nou els concerts de la Festa Major, participar en diverses competicions, estrenar nous uniformes pels cantaires i organitzar balls i festes populars a l'abast de tothom. Aquesta puixança va donar molta importància al Cor i la gent el coneixia com el "Pomet de flors de Sant Just", ja que cada dia s'apuntava més gent jove per tal de participar-hi i vam arribar a ser més de cent cantaires. Val a dir, com a anècdota, que tenim documents que demostren que l'any 1936, Pere Mañé cobrava 1 pesseta amb cinquanta cèntims per assaig, la qual cosa sumava divuit pessetes mensuals tenint en compte que aplicava un augment del 15% a partir de les deu de la nit:

Dia 5 d'Agost de 1936.
Aument del 15 % de les deu
pessetes per 1 assaig efectuat.= son Ptes. 1'50

Dia 12 d Agost de 1936.
Aument del 15 % de les deu
pessetes per 1 assaig efectuat.= son Ptes. 1'50

Dia 19 d'Agost de 1936.
Aument del 15 % de les deu
pessetes per 1 assaig efectuat.= son Ptes. 1'50

Dia 26 d'Agost de 1936.
Aument del 15 % de les deu
pessetes per 1 assaig efectuat.= son Ptes. 1'50

Dia 2 de Setembre de 1936.
Aument del 15 % de les deu
pessetes per 1 assaig efectuat.= son Ptes. 1'50

Dia 9 de Setembre de 1936.
Aument del 15 % de les deu
pessetes per 1 assaig efectuat.= son Ptes. 1'50

Dia 16 de Setembre de 1936.
Aument del 15 % de les deu
pessetes per 1 assaig efectuat.=son Ptes. 1'50

Dia 23 de Setembre de 1936.
Aument del 15 % de les deu
pessetes per 1 assaig efectuat.= son Ptes. 1'50

Dia 30 de Setembre de 1936.
Aument del 15 % de les deu
pessetes per 1 assaig efectuat.= son Ptes. 1'50

Dia 7 d'Octubre de 1936.
Aument del 15 % de les deu
pessetes per 1 assaig efectuat.= son Ptes. 1'50

Dia 14 d'Octubre de 1936.
Aument del 15 % de les deu
pessetes per 1 assaig efectuat.= son Ptes. 1'50

Dia 21 d'Octubre de 1936.
Aument del 15 % de les deu
pessetes per 1 assaig efectuat.= son Ptes. 1'50
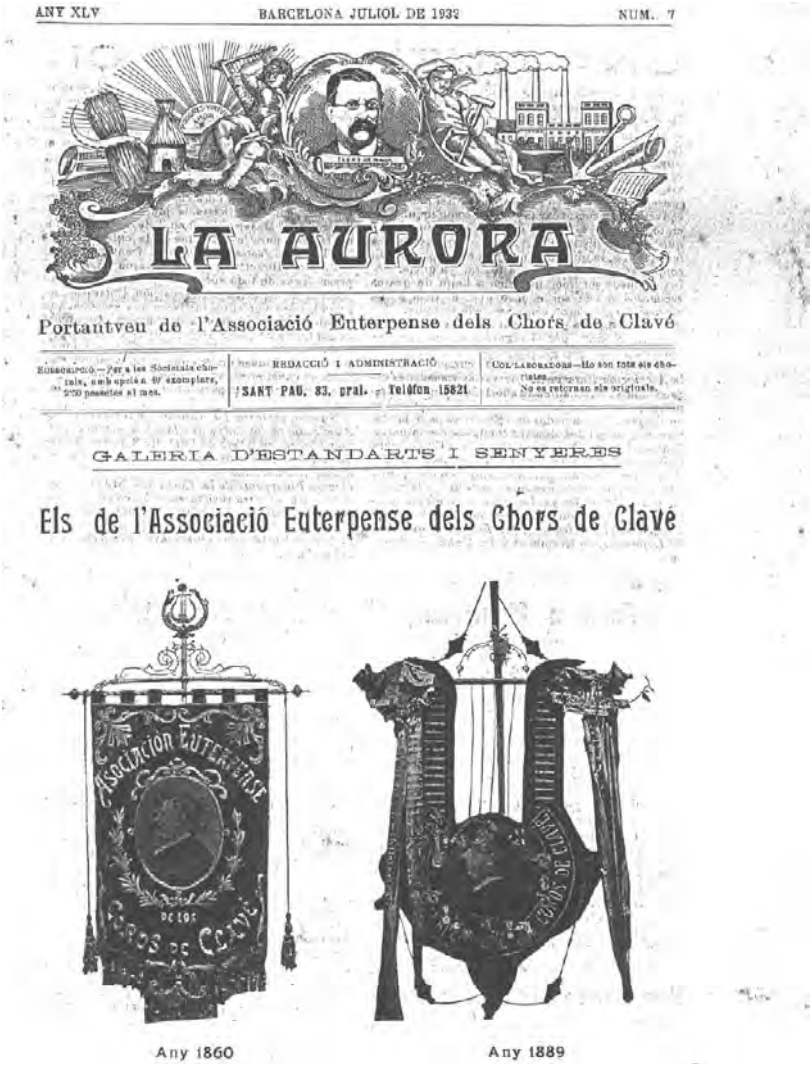
Total Ptes.... 18'00

Paral·lelament al Cor Lo Pom de Flors, que encara feia els seus assaigs al Casino durant el període republicà, hi havia una altra entitat que es dedicava a cantar caramelles, el Cor de Caramelles de l'Ateneu. Cal dir que entre aquestes dos es creà un sentiment de competitivitat, ja que cadascuna formava part d'una de les dues entitats culturals que durant aquell temps restaven a Sant Just Desvern.

És també durant aquest període quan la política afavoreix a que la revista *La Aurora,* fruit de la Renaixença, prengués més força per tal de

tornar empentar els Cors de Clavé i fer conèixer el seu fundador: Josep Anselm Clavé. La revista deixava constància de la importància que suposà la seva obra per Catalunya i ho justificava mitjançant aquestes paraules: "Només són dignes d'immortalitat, aquells homes que en el seu pas per la terra han deixat enceses llums que no s'extingeixin mai més"

El document següent és l'exemple de l'edició del més de juliol de l'any 1932 on les Societats corals subscrites podien obtenir quaranta exemplars per només dues pessetes i cinquanta cèntims al mes.

ANY XLV BARCELONA JULIOL DE 1932 NUM. 7

LA AURORA

Portantveu de l'Associació Euterpense dels Chors de Clavé

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ SANT PAU, 83, pral. Telèfon 15821

GALERIA D'ESTANDARTS I SENYERES

Els de l'Associació Euterpense dels Chors de Clavé

Any 1860 Any 1889

L'any 1936 s'inicià la guerra civil espanyola i això comportà l'abandó del Cor, ja que els cantaires ens vam veure obligats a marxar cap al front. Aquesta guerra fou la conseqüència directa de la insurrecció d'una part de l'exèrcit contra el govern elegit democràticament. La guerra civil mostrava dues grans diferències ideològiques que restaven a Espanya, les tropes franquistes i les tropes republicanes. El conflicte durà gairebé tres anys, i tots els cantaires vam passar a ser soldats d'una guerra que provocà un fort impacte en la política mundial de la dècada de 1930 i que comportà el trencament històric més important del segle XX.

En acabar la guerra, els cantaires, com la majoria de la població espanyola, van patir penúries econòmiques i alimentàries, la solució de les quals eren prioritàries davant del Cor. Per aquest motiu, així com la duresa del règim durant els primers anys que prohibia l'activitat cultural en català, els ressentiments possibles entre cantaires, la falta d'aquells qui havien mort al front, i el fet que el director, el mestre Mañé, no volgués cantar si no ho podia fer en català, van ser les causes que obligà al Cor a restar inactiu fins l'any 1947. Cal dir, però que la conformitat de no cantar fins que es pogués fer en català, tal i com defensava el mestre, va ser de tots els cantaires.

Les memòries del meu pare: La il·lusió de tornar a començar

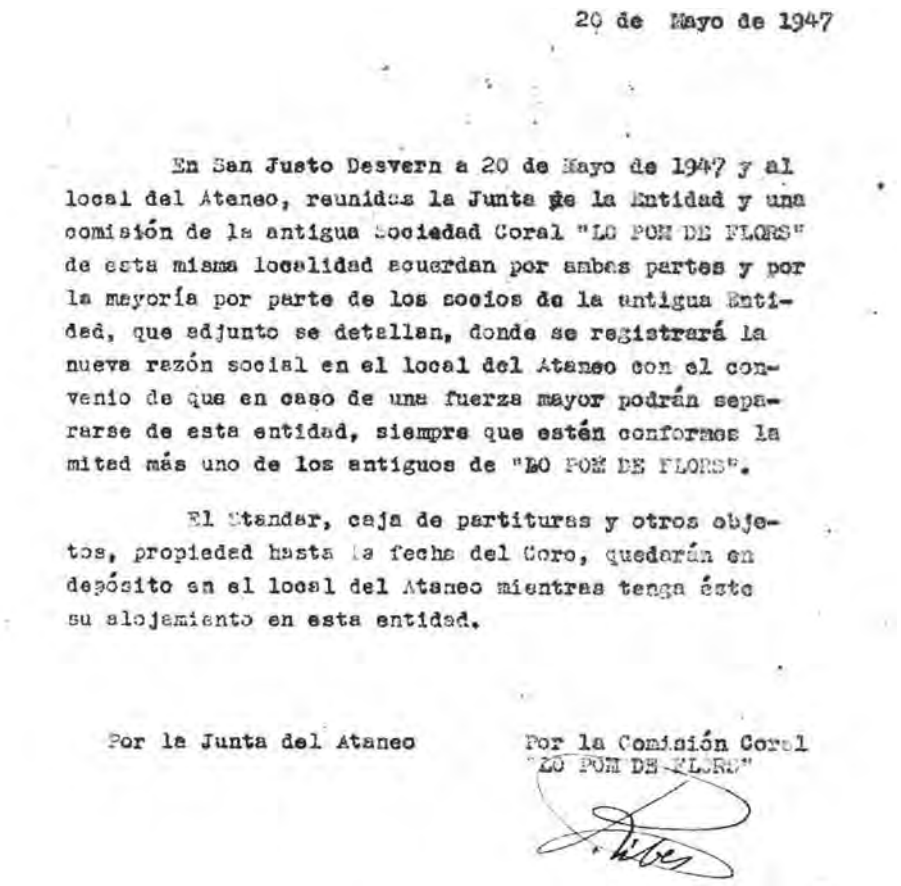
L'any 1947 les nostres il·lusions es van tornar a despertar, vam tornar a néixer després d'uns anys d'absoluta foscor cultural. Plens d'esperança vam començar a iniciar els tràmits per tal de tornar a tenir nom.

Abans de la guerra hi havia dues entitats culturals a Sant Just Desvern: el Casino, on trobàvem Lo Pom de Flors, i l'Ateneu, que es va constituir l'any 1918, on trobàvem el Cor de l'Ateneu. No obstant, després de la guerra el Casino deixà de ser un punt cultural i fou l'Ateneu l'entitat que prengué més força: el jovent hi anava per ballar, gaudir del cinema, i altres activitats que si donaven.

Per aquest motiu, vam demanar que ens deixessin formar part de l'Ateneu i allí vam constituir la nova secció Lo Pom de Flors de l'Ateneu. Recordo encara la estranya circumstància d'aquells moments, quan ini-

ciàvem l'activitat i ens vam veure obligats ha elaborar els tràmits i papers en llengua castellana.: Fou la primera conseqüència de la dictadura franquista, una dictadura personal basada en la repressió més dura i en la manca de llibertats, on els partits polítics estaven prohibits i perseguits, i el dret de sindicar-se tampoc no estava reconegut.

El nou règim caigué sobre nostre des del primer moment, però això no impedí la il·lusió de començar, aquesta vegada formant part de l'Ateneu de Sant Just Desvern. Aquest document mostra el traspàs del Casino a l'Ateneu:

20 de Mayo de 1947

En San Justo Desvern a 20 de Mayo de 1947 y al local del Ateneo, reunidas la Junta de la Entidad y una comisión de la antigua Sociedad Coral "LO POM DE FLORS" de esta misma localidad acuerdan por ambas partes y por la mayoría por parte de los socios de la antigua Entidad, que adjunto se detallan, donde se registrará la nueva razón social en el local del Ateneo con el convenio de que en caso de una fuerza mayor podrán separarse de esta entidad, siempre que estén conformes la mitad más uno de los antiguos de "LO POM DE FLORS".

El Stándar, caja de partituras y otros objetos, propiedad hasta la fecha del Coro, quedarán en depósito en el local del Ateneo mientras tenga éste su alojamiento en esta entidad.

Por la Junta del Ateneo

Por la Comisión Coral "LO POM DE FLORS"

Poder gaudir de l'activitat al Cor durant el franquisme suposà haver de seguir les normes imposades pel règim. Des del primer moment vam

haver de seguir un reglament interior bastant estricte per tal de facilitar el funcionament del Cor. En primer lloc, es va deixar clar que la Secció no tindria cap color polític ni religiós i que els seus socis serien independents sense tenir en compte les seves anteriors o actuals idees polítiques i religioses. L'article 11, que es pot observar a continuació, mostra la prohibició de mantenir converses polítiques al Cor per tal de no afectar la moral de cap associat, la qual cosa demostrava que l'espurna de la guerra encara restava encesa:

Art.11º

Queda terminantemente prohibido el sostener dentro de la misma ninguna conversación política o religiosa, como tampoco conversaciones que ataquen a la moral ni a ninguno de los asociados.

Per tal de poder ser soci del Cor era necessari acceptar tots els articles del reglament que exposava la comissió organitzadora.

La Secció es va compondre de dues classes de socis: els coristes i els protectors. La quota dels coristes era d'una pesseta setmanal i el dret d'entrada com a soci era de cinc pessetes, per tots aquells que no fossin coristes fundadors.

Respecte als altres càrrecs trobàvem un president, un vicepresident, un secretari, un vicesecretari, un tresorer, un comptador i tres vocals, essent els seus càrrecs gratuïts i obligatoris i amb la possibilitat de ser renovats cada dos anys.

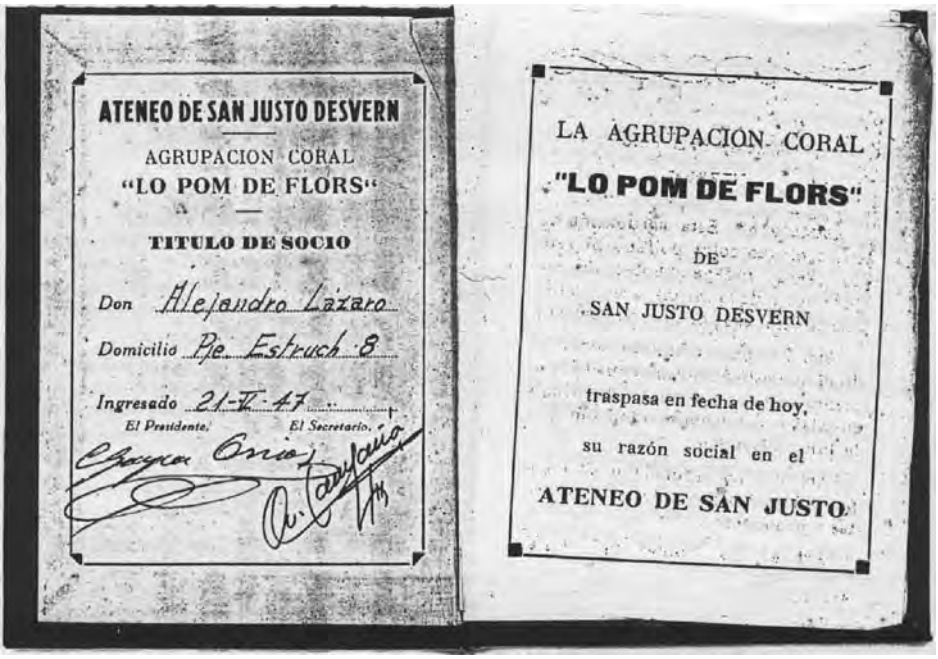
El reglament també deia que aquell corista que faltes algun festival del Cor sense haver donat una prèvia explicació haurà de pagar una multa de deu pessetes.

Fou també l'any 1947 quan es van fer uns llibrets que es repartien als coristes i que mostraven el seu títol de soci, així com tots els articles del reglament interior i un espai on s'apuntaven els diners que el corista anava ingressant setmanalment i mensualment.

Cal destacar, també, l'article 12, per la seva importància en el funcionament de l'entitat, ja que explica que només es podria acordar la sepa-

ració del Cor en Reunió General i Extraordinària si al convocar-la hi estessin d'acord la meitat més un dels socis de l'antiga Societat Coral "Lo Pom de Flors".

Aquest document és una còpia del llibret de soci:

ATENEO DE SAN JUSTO DESVERN

AGRUPACION CORAL
"LO POM DE FLORS"

TITULO DE SOCIO

Don Alejandro Lázaro

Domicilio Pje. Estruch 8

Ingresado 21-V-47

El Presidente. El Secretario.

LA AGRUPACION CORAL
"LO POM DE FLORS"
DE
SAN JUSTO DESVERN

traspasa en fecha de hoy,
su razón social en el
ATENEO DE SAN JUSTO

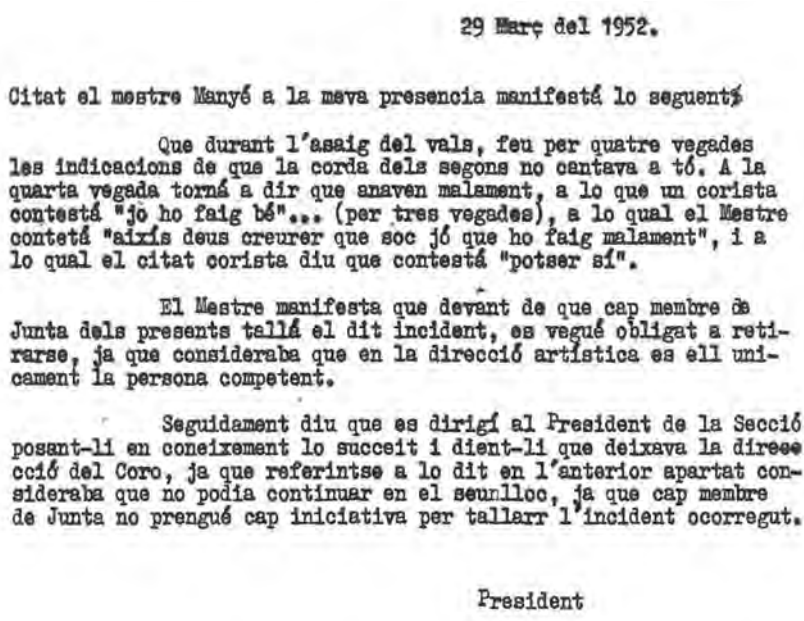
Malgrat tot, i deixant de banda aquell règim amb la visió d'una Espanya unitària, homogènia i centralitzada, nosaltres vivíem, potser, el millor moment del Cor, i desconnectàvem de la vida rutinària amb els assaigs i els concerts, als quals assistíem il·lusionats cada setmana.

No obstant, la duresa del règim ens va censurar algunes peces perquè eren de caire catalanista. Cal dir, però, que a Sant Just Desvern la repressió franquista no fou tan forta com en altres poblacions, ja que el rector del nostre poble era íntim amic de l'arquebisbe de Barcelona, Monsenyor Modrego. Per això, el nostre rector. Mn. Antonino Tenas, ens va permetre fer classes en català als nens, així com mantenir les activitats en català del nostre cor.

Ara em ve a la memòria una anècdota que passà l'any 1952 quan el mestre Mañé encara dirigia el cor. Recordo que en un assaig el mestre cridà l'atenció quatre vegades a un cantaire perquè no cantava a to i el cantaire li respongué que ho feia bé. Davant d'això, el mestre li respongué irònicament que devia ser el director qui ho feia malament, i allí s'inicià un malentès que es va solucionar de seguida malgrat que s'arribà a deixar-ne constància per escrit.

El mestre Mañé és un home que admiro de debò perquè malgrat l'època que li va tocar viure va ser capaç d'estudiar una carrera musical i amb ell vam aconseguir el primer premi del concurs Ciutat de Lleida l'any 1949, any en que el cor comptava amb més de cent cantaires.

Aquest document mostra la resposta del mestre Mañé:

29 Març del 1952.

Citat el mestre Manyé a la meva presencia manifestá lo seguent:

Que durant l'assaig del vals, feu per quatre vegades les indicacions de que la corda dels segons no cantava a tó. A la quarta vegada torná a dir que anaven malament, a lo que un corista contestá "jo ho faig bé"... (per tres vegades), a lo qual el Mestre contetá "aixís deus creurer que soc jó que ho faig malament", i a lo qual el citat corista diu que contestá "potser sí".

El Mestre manifesta que devant de que cap membre de Junta dels presents tallá el dit incident, es vegué obligat a retirarse, ja que considerava que en la direcció artística es ell unicament la persona competent.

Seguidament diu que es dirigí al President de la Secció posant-li en coneixement lo succeit i dient-li que deixava la direcció del Coro, ja que referintse a lo dit en l'anterior apartat considerava que no podia continuar en el seunlloc, ja que cap membre de Junta no prengué cap iniciativa per tallarr l'incident ocorregut.

President

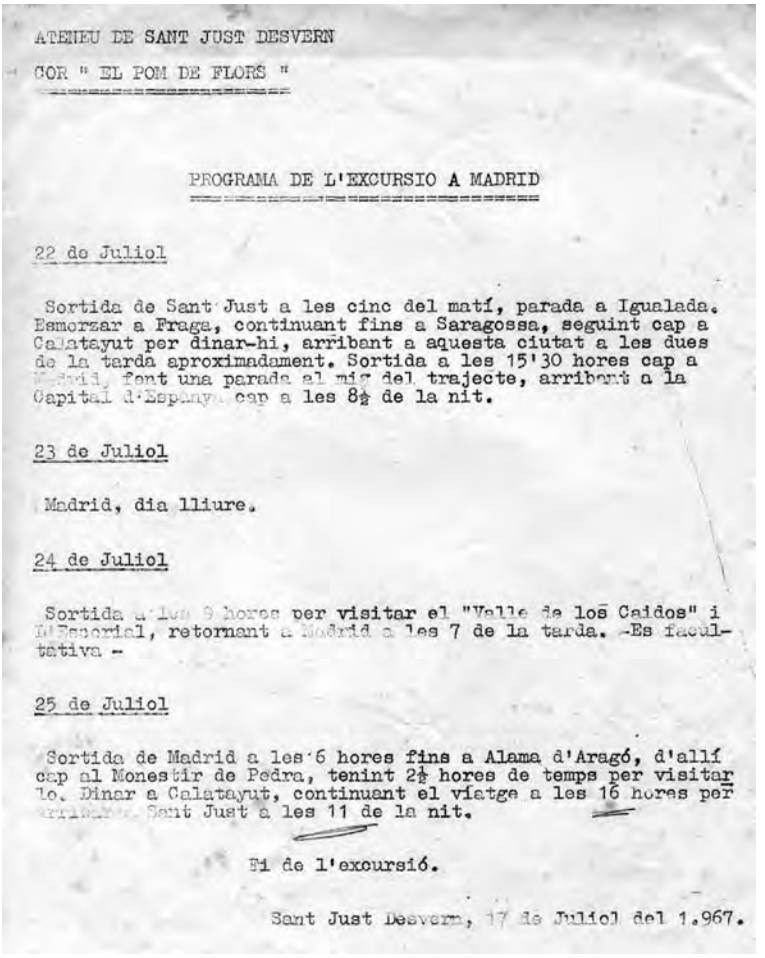
Deixant de banda les anècdotes, m'agradaria explicar que des de la seva fundació el Cor també s'ha caracteritzat sempre per les seves excursions que en un primer moment només hi podien anar els homes sols, però anys després, podien anar acompanyats de les seves dones. Durant l'etapa franquista les excursions també van ser esplendoroses, ara mateix em ve a la memòria, per exemple, el cop que vam visitar Madrid

l'any 1967, on visitarem el *Valle de los Caídos* i l'Escorial. Recordo també amb simpatia l'any 1949, ja que vaig gaudir molt, malgrat que no vam anar gaire lluny, només visitàrem Vilanova.

Programa de l'excursió que es va fer a Madrid l'any 1967:

ATENEU DE SANT JUST DESVERN

COR " EL POM DE FLORS "

PROGRAMA DE L'EXCURSIO A MADRID

22 de Juliol

Sortida de Sant Just a les cinc del matí, parada a Igualada. Esmorzar a Fraga, continuant fins a Saragossa, seguint cap a Calatayut per dinar-hi, arribant a aquesta ciutat a les dues de la tarda aproximadament. Sortida a les 15'30 hores cap a Madrid, fent una parada al mig del trajecte, arribant a la Capital d'Espanya cap a les 8½ de la nit.

23 de Juliol

Madrid, dia lliure.

24 de Juliol

Sortida a les 9 hores per visitar el "Valle de los Caidos" i El Escorial, retornant a Madrid a les 7 de la tarda. -Es facultativa -

25 de Juliol

Sortida de Madrid a les 6 hores fins a Alama d'Aragó, d'allí cap al Monestir de Pedra, tenint 2½ hores de temps per visitar-lo. Dinar a Calatayut, continuant el viatge a les 16 hores per arribar a Sant Just a les 11 de la nit.

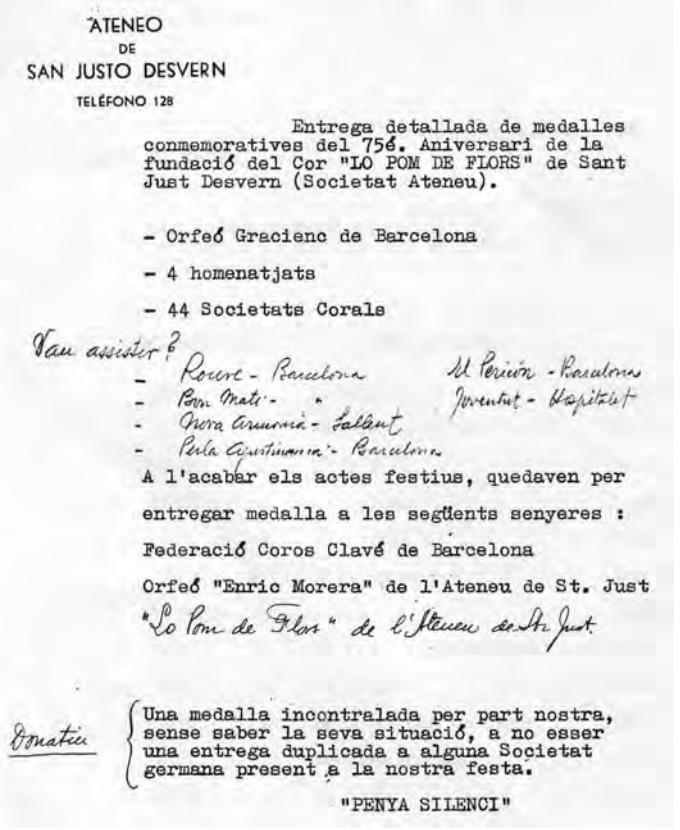
Fi de l'excursió.

Sant Just Desvern, 17 de Juliol del 1.967.

L'any 1956 el Cor en complia 75 d'existència. Contents i satisfets per aquest esdeveniment, vam preparar una petita festa per celebrar una data tan assenyalada per tots. Quan ja estava tot preparat, i per circumstàncies que ja no recordo, el mestre Mañé ens deixà plantats, rebent la junta el corresponent disgust. Malgrat tot, aquest fet es va poder resoldre gràcies a l'ajut que ens proporcionà el senyor Josep Piquet, persona molt vinculada al cant coral, que ens recomanà al mestre Antoni Coll, qui tot seguit acceptà la proposta per dirigir el Cor. Així, l'any 1956, el mestre Coll va ser un més de nosaltres.

La festa es va celebrar amb total solemnitat, ja que vam estrenar el nou estendard, l'actual, que fou brodat per la senyora Montserrat Petit. Seguidament es va celebrar una missa i allí, a la parròquia, es va beneir l'estendard apadrinat pel doctor Antoni Ribalta i la senyora Montserrat Petit. Aquest esdeveniment fou acompanyat per representants d'altres corals i els seus respectius estendards, així com per les autoritats més representatives de la "Federació de Cors de Clavé". Sortint de l'església es va anar cap a l'Ateneu, ja que havíem preparat un concert per commemorar la importància del dia, cantant algunes peces de Clavé com ara *La Maquinista,* i *Los pescadors,* que van ser dirigides magistralment pel mestre Coll. Acabat el concert es van posar medalles i cintes commemoratives en els esmentats estendards acompanyants.

Aquest darrer fet, i la festa en sí, queda justificat mitjançant els documents següents:

ATENEO
DE
SAN JUSTO DESVERN
TELÉFONO 128

Entrega detallada de medalles conmemoratives del 75é. Aniversari de la fundació del Cor "LO POM DE FLORS" de Sant Just Desvern (Societat Ateneu).

- Orfeó Gracienc de Barcelona
- 4 homenatjats
- 44 Societats Corals

Vau assistir?
- Roure - Barcelona — El Perelló - Barcelona
- Pom Matí - " — Joventut - Hospitalet
- Nova Armonia - Salàut
- Perla Agustinenca - Barcelona

A l'acabar els actes festius, quedaven per entregar medalla a les següents senyeres :

Federació Coros Clavé de Barcelona

Orfeó "Enric Morera" de l'Ateneu de St. Just

"Lo Pom de Flors" de l'Ateneu de St. Just

Donatiu { Una medalla incontralada per part nostra, sense saber la seva situació, a no esser una entrega duplicada a alguna Societat germana present a la nostra festa.

"PENYA SILENCI"

Acabada la festa, el nostre Cor continuà la seva tasca mitjançant els assaigs, els concerts, les competicions, les caramelles, l'estrena de nous uniformes i, així, el seu objectiu: fer país i cultura a través de la música del nostre estimat Clavé. La següent fotografia mostra el concert que vam fer durant la celebració del nostre 75é aniversari:

Durant els anys posteriors vam tenir la sort de tenir com a director el mestre Coll, qui ha quedat en la memòria de tots els cantaires, ja que passà molts anys al nostre costat.

Antoni Coll i Cruells va néixer a Centelles l'any 1929 i des de ben petit ja destacà per les seves evidents habilitats musicals. Tingué aleshores com a professor el mestre Tomàs Buxó qui influencià amb molta importància la carrera musical del nostre mestre. L'any 1945 ingressà al col·legi de les Escoles Pies i en aquell moment assumí la direcció de l'Escolania de l'Escola Pia del carrer Balmes de Barcelona. L'Escolania es preparà per participar en el Congrés Eucarístic Internacional. Durant aquell període el mestre Coll inicià diverses col·laboracions amb el Gran Teatre del Liceu. Amb el temps la puixança de l'Escolania es va fent evident, fins el punt que pogué demostrar les seves habilitats a la distingida

ciutat de Loreto, Itàlia. Fou l'any 1977 quan l'Escola Pia assumia, sota la direcció del nostre mestre, la cinquena trobada dels "Pueri Cantores". L'any 1956 s'incorporà com a director de l'Orfeó Enric Morera de l'Ateneu de Sant Just Desvern i assumí la direcció del nostre Cor. (Fotografia del mestre Coll en una cantada de caramelles)

Amb el mestre Coll com a director vam començar l'etapa que tots recordem com la més esplendorosa fins aleshores, ja que sota la seva direcció vam arribar al punt més culminant del Cor. Fou un temps en que el Cor comptà amb la col·laboració de més de cent cantaires, ja que la repressió franquista fou la causa que impulsà als homes a utilitzar el cor com a vehicle d'evasió per tal de fer pàtria catalana i recordar així aquells anys esplendorosos per Catalunya. Per estrany que sembli, els homes de Sant Just Desvern s'apuntaren al cor i mai ningú l'abandonà per por a les represàlies franquistes.

Durant aquests primers anys del nou règim, sempre em ve a la memòria un fet ara ja anecdòtic que tingué i tindrà certa importància per mi: recordo que es va organitzar un tren especial amb cantaires dels cors de Clavé, entre els quals hi anàvem quatre del cor Lo Pom de Flors. Ens dirigíem a Madrid per tal d'oferir un concert al generalíssim. Vam sortir de Barcelona a les nou del vespre, i arribàrem a la capital de matinada. Un cop allí ens vam dirigir cap a la "Plaza Mayor" on vam esperar a que

Francisco Franco es trobés a l'edifici del davant, el de la "Panadería" on ens va escoltar cantar algunes peces en català, però finalment vam haver de cantar la coneguda "Glória a España" que la majoria de nosaltres no coneixíem o na havíem cantat mai. Malgrat tot, he de dir que se'm va fer realment estrany que després de prohibir-nos el català de cop ens deixés cantar-hi. Això, que ara recordo vagament ha esdevingut una de les més grans curiositats que he viscut.

Recordo també amb simpatia que l'any 1966 vam anar a la Rambla de Barcelona per visitar "Radio España de Barcelona" on vam mostrar les nostres peces en un concurs organitzat per l'emissora i vam guanyar un premi. El resultat es va comunicar al nostre mestre per carta:

RADIO ESPAÑA DE BARCELONA, S. A.

EMISORA EAJ 15 DE BARCELONA Y SU RED DE EMISORAS DE CATALUÑA

RAMBLAS, 126
TELEFONO 222075
BARCELONA (2)

Barcelona, 21 de Septiembre de 1966.

Sr. Don A.Lázaro.
Presidente de
SECCIO CORAL "LO POM DE FLORS" del Ateneo.
SAN JUSTO DESVERN.

Muy Sr. nuestro:

Por delegación de nuestro Director, Don Alfonso Banda, en contestación a su atta. de fecha 12 de los corrientes y ratificando lo comunicado verbalmente al Mtro. de su "Secció Coral" Don Antonio Coll, pláceme notificarle que la entrega de la mención honorífica que le correspondió en nuestro pasado concurso "II Trofeo Clavé", le será entregada a mediados del próximo mes de Octubre, en una recepción que dará esta emisora para entregar los premios a los ganadores de las competiciones celebradas durante la temporada 1965-1966.

Oportunamente le comunicaremos el dia y hora en que celebraremos el acto mencionado.

Le saluda atentamente

RADIO ESPAÑA DE BARCELONA
-Asesor Musical-

-E. Badia-

Era tant l'esplendor del Cor, en el seu punt culminant, que aquells més joves que hi entraven quedaven meravellats davant les veus dels seus components i del seu director, a qui tothom recorda d'una manera especial, com a un home amant de la música i de caràcter difícil. Malgrat tot, el mestre Coll s'esforçà per donar l'empenta necessària al Cor.

L'any 1970, tingué lloc l'enregistrament d'un disc, que els cantaires recordem amb alegria. Malgrat l'eufòria del disc, el mestre Coll intentà fusionar el Cor Lo Pom de Flors amb l'Orfeó Enric Morera, fet que presentava forts inconvenients tenint en compte les diferències, tan socials com musicals, entre les dues entitats. Un any després, es nomenà una junta de l'Orfeó Enric Morera amb persones vinculades al nostre Cor. És va dir que en els concerts de l'Orfeó hi podria participar el Cor interpretant algunes peces en nom propi, com a Cor Lo Pom de Flors. També quedà escrit que les caramelles serien una activitat exclusiva del Cor Lo Pom de Flors. Per tant, el Cor ja no era una entitat pròpia, sinó que juntament amb l'Orfeó formaven una sola secció coral dins de l'Ateneu. Davant d'això es creà una situació d'inestabilitat i descontentament per part de molts cantaires del Cor i el mestre Coll abandonà la direcció de les dues entitats.

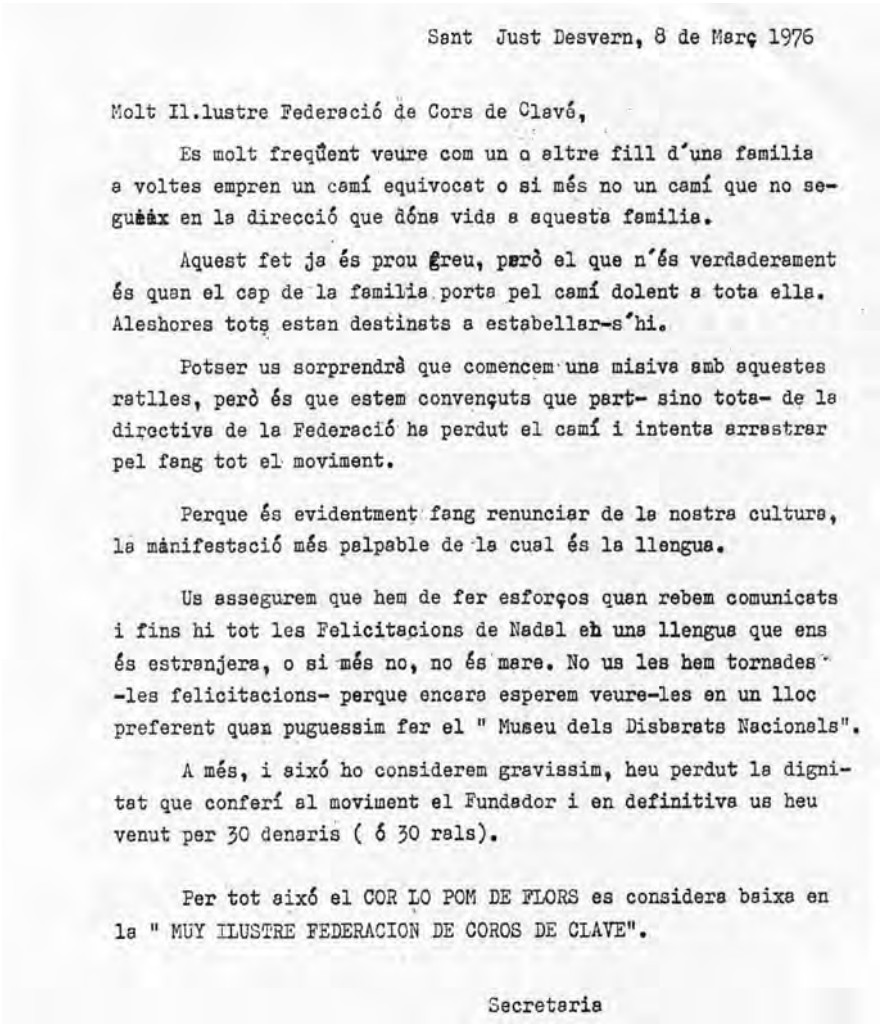
Document que mostra l'enregistrament d'un disc:

La secretaria de la que el Cor disposava mentre continuava la seva tasca claveriana com a entitat individual va enviar una carta a la Molt Il·lustre Federació de Cors de Clavé per tal de fer conèixer la decisió de

donar-se de baixa de la Federació. La carta explica que el motiu de la baixa és el fet que el nostre Cor vèia com la Federació de la qual formava part havia renunciat a la seva cultura i llengua, com aquesta enviava les seves felicitacions de Nadal en una llengua que no era la pròpia. A més a més, el director de la Federació de Cors de Clavé havia definit els seus ideals fidels al règim. D'aquesta manera, la tasca que en el seu moment Josep Anselm Clavé havia començat quedava enterrada, i els fills de Clavé, com el nostre Cor, volien defensar els ideals del seu fundador.

El document següent és còpia de la carta on el cor es donava de baixa:

Sant Just Desvern, 8 de Març 1976

Molt Il.lustre Federació de Cors de Clavé,

Es molt freqüent veure com un o altre fill d'una familia a voltes empren un camí equivocat o si més no un camí que no segueix en la direcció que dóna vida a aquesta familia.

Aquest fet ja és prou greu, però el que n'és verdaderement és quan el cap de la familia porta pel camí dolent a tota ella. Aleshores tots estan destinats a estabellar-s'hi.

Potser us sorprendrà que comencem una misiva amb aquestes ratlles, però és que estem convençuts que part- sino tota- de la directiva de la Federació ha perdut el camí i intenta arrastrar pel fang tot el moviment.

Perque és evidentment fang renunciar de la nostra cultura, la manifestació més palpable de la cual és la llengua.

Us assegurem que hem de fer esforços quan rebem comunicats i fins hi tot les Felicitacions de Nadal en una llengua que ens és estranjera, o si més no, no és mare. No us les hem tornades -les felicitacions- perque encara esperem veure-les en un lloc preferent quan puguessim fer el " Museu dels Disbarats Nacionals".

A més, i això ho considerem gravissim, heu perdut la dignitat que conferí al moviment el Fundador i en definitiva us heu venut per 30 denaris (ó 30 rals).

Per tot això el COR LO POM DE FLORS es considera baixa en la " MUY ILUSTRE FEDERACION DE COROS DE CLAVE".

Secretaria

No obstant, després de la renúncia del mestre Coll com a director, al 1974, el mestre ha estat substituït per en Ricard Macias Canalias amb el beneplàcit de les Juntes. Aquest any els cantaires de l'Orfeó i del Cor hem ofert una cantada a Sant Just Desvern, ja que malgrat que la nova situació d'unió entre les dues entitats no ens agrada a tots, hem decidit que per davant de tot hi ha les tradicions i les caramelles. Aquest acte ha quedat escrit en el diari "La voz del Llobregat":

SANT JUST

UNA TRADICION EN AUGE

"LES CARAMELLES"

Miembros del orfeó Enric Morera y el cor «Lo Pom de Flors» durante su actuación. El canto de les caramelles es una antigua, pero conservada tradición popular catalana que está cobrando auge en nuestra población Sant Just. Información en páginas centrales. (Foto: Francesç Fábregas).

Actualment el cor encara resta inactiu i només canta les caramelles un cop l'any. Som molts qui trobem a faltar la seva tasca, els seus assagis, els seus concerts, els seus moments de puixances, i la satisfacció que sentíem en formar part d'ell. Molts de nosaltres voldríem aconseguir que el nostre Cor tornés a formar part d'una sola entitat: el Cor Lo Pom de Flors.

Ara, fent un balanç de les circumstàncies me n'adono de la importància que el Cor Lo Pom de Flors ha significat per mi i el desig que sento per tal que aquest reprengui la seva tasca, una tasca que recorda i fa història. Penso això perquè sempre l'he estimat i continuo estimant-lo, ja que ha estat una part important de la meva vida.

Memòria quatre: Lo Pom de Flors encara no és història

Després de llegir la memòria que el meu pare escriví sobre el cor, em vaig adonar que el seu més gran desig era que Lo Pom de Flors no quedés com un record. Així com ell, molts cantaires s'havien mantingut al peu del canó en tot moment per seguir donant-li vida i tant d'esforç no podia quedar en l'oblit. És per això que amb l'ajuda d'altres cantaires que pensaven i sentien el mateix que jo, ens vam moure per tal d'activar el cor quan ens apropàvem a l'aniversari dels cent anys de la seva fundació, que tindria lloc el 1981.

Quan no faltava gaire per aquesta data tan assenyalada, alguns cantaires del cor ens vam reunir per tal de parlar sobre la possibilitat de celebrar aquest esdeveniment i vam iniciar els passos per parlar amb el mestre Coll, qui es mostrà d'acord amb la celebració. Contents i satisfets amb la seva resposta vam començar a organitzar la festa amb molta il·lusió. Fou un dia que sempre recordaré d'una manera especial, ja que vam sortir al carrer per fer algunes cantades després d'anys de no cantar tots plegats. Recordo que també vam fer un concert a l'Ateneu i vam repartir medalles a tots els coristes i estendards acompanyants, tal i com vam fer durant el 75é aniversari. Finalment, vam concloure la festa amb un dinar d'homenatge al mestre Mañé qui també ens va acompanyar molt il·lusionat. Val a dir que tots vam viure l'eufòria i la germanor del moment. Un dia que fou, se'ns dubte, molt especial per mi.

El document d'aquesta pàgina mostra el programa de l'acte de celebració:

COR LO POM DE FLORS
Ateneu de Sant Just Desvern

I CENTENARI
COR
LO POM DE FLORS
1881-1981

Les fotografies següents mostren l'assistència del mestre Coll i del mestre Mañé en tan solemne celebració:

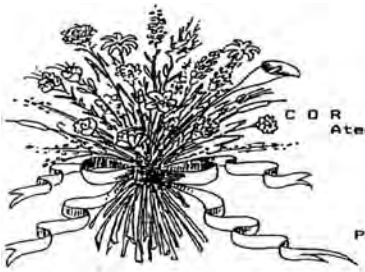

Amb la celebració del centenari vam tornar a tenir les dues seccions a l'Ateneu: el Cor Lo Pom de Flors i l'Orfeó Enric Morera. El Cor va tornar a ser dirigit pel mestre Coll que també mostrava molta il·lusió per continuar la tasca que havia començat.

Va ser l'any 1988 quan vam parlar de formalitzar el Cor amb una junta directiva com calia per tal de dirigir la marxa del grup. A partir d'aquell moment només es van començar a fer assaigs uns mesos abans de la cantada de les Caramelles, però poc a poc ja vam anar celebrant els tradicionals concerts de Nadal i de Pasqua, entre d'altres.

El Cor començà una altra època d'esplendor, i la democràcia, que tan havia canviat les vides d'aquells qui van viure el franquisme aportava noves esperances polítiques que també vivíem amb il·lusió a l'entitat. Poc a poc vam tornar a tenir la importància que havíem tingut en anys anteriors. Programa de les caramelles de 1991:

COR LO POM DE FLORS
Ateneu de Sant Just Desvern

Federació de Cors de Clavé

PASQUA 1991

Els cantaires del Cor LO POM DE FLORS conviden a tots els veins de Sant Just Desvern a les cantades de les

CARAMELLES

diumenge 7 d' abril

PROGRAMA	HORARI
LA EDUCACIO MODERNA *Mazurca Satírica del 1900*	A 2/4 de 11 *Plaça Maragall*
PALAMOS *Havanera - Josep Mª Roglan*	A les 11 *Llar Ntra Sra Lourdes*
EL MEU AVI *Havanera - Ortega Monasterio*	A 2/4 de 12 *Anselm Clavé / Casino*
AROMES I PERFUMS *Vals - Pere Mañe*	A les 12 *CASA DE LA VILA*
i Obres del Repertori	A 2/4 de 1 *Verge dels Dolors*
	A la 1 *Plaça del Parador*
mestre director ANTONI COLL i CRUELLS	A 2/4 de 2 *HOMENATGE MESTRE PIQUET*
acordió BEGORA COMPAÑON	A les 2 *Carretera / "BONAIGUA"*
contrabaix MARC MASJOAN	A 2/4 de 3 *A T E N E U*

PATRONAT MUNICIPAL DE CULTURA, ESPORTS I JOVENTUT
Ajuntament de Sant Just Desvern

Recordo amb simpatia un dia especial pel nostre mestre, ja que va rebre un homenatge públic per part de l'Escolania Mare de Déu de Montserrat de l'Escola Pia Balmes pels 43 anys de treball que hi havia dedicat. El programa de l'homenatge explicava que Antoni Coll i Cruells els va introduir en el món musical i amb el seu mestratge va fer que ells, quan eren infants, sense saber de música, arribessin a assolir un nivell artístic que només ell amb la seva tossudesa podia aconseguir. Aquestes persones van saber veure l'esforç del mestre així com nosaltres, amb el pas dels anys, també l'hem pogut apreciar, aprenent que les coses s'aconsegueixen amb esforç. Aquest programa fou el repartit durant l'homenatge:

HOMENATGE AL MESTRE

ANTONI COLL
I CRUELLS

PELS 43 ANYS DE DEDICACIÓ A
L'ESCOLANIA MARE DE DÉU DE MONTSERRAT
DE L'ESCOLA PIA BALMES

*

Divendres 15 de juny 1990 - 10 vespre

INSTITUT FRANCÈS
Moià 8-10 - Barcelona

Amb tots aquests anys sota la direcció de la batuta del mestre Coll, des del 1956, el Cor Lo Pom de Flors ha actuat arreu de Catalunya, País Valencià, Euskadi i a la Catalunya Nord.

L'any 1993 tingué lloc un homenatge a Josep Anselm Clavé amb l'actuació del nostre Cor, els excantaires, la Coral Montseny de Gràcia, La Violeta de Centelles i l'Orquestra de Cambra d'Acordions de Barcelona. Fou també durant aquest any quan vam celebrar el 75é aniversari de l'Ateneu, que vam celebrar amb un concert amb l'acompanyament de Begoña Compañón a l'acordió i d'en Marc Masjoan al contrabaix. També vam participar en el concert de cloenda de la 8a. Vila Claveriana a Gavà i en el concert a Centelles. Aquest any el recordo més que altres perquè fou l'any que vam actuar al Palau de la Música Catalana. Tota aquesta activitat, la més nombrosa dels últims temps, comportava molta feina que es va traduir en constants assaigs i amb el treball plegats amb l'Orquestra de Cambra d'Acordions de Barcelona, i algunes corals. Al 1993 el cor també assistí a l'assemblea de la Federació de Cors de Clavé.

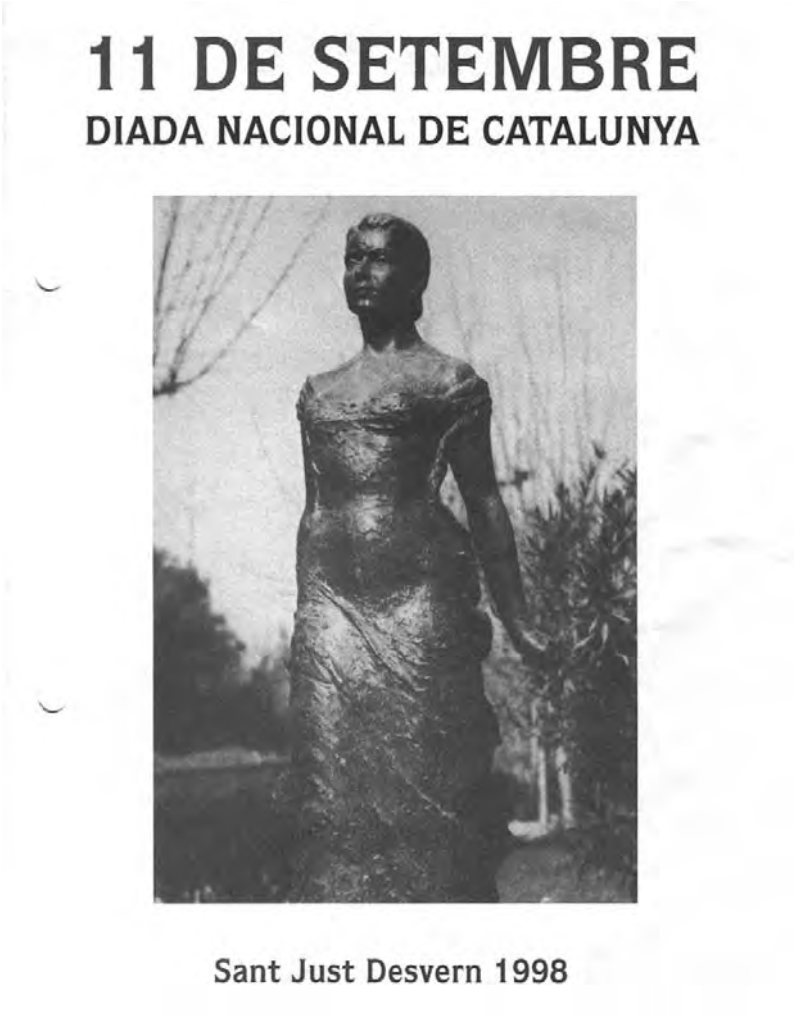
Al 1994 vam aprovar a l'Assemblea General de l'Ateneu el nou Reglament de Règim Intern, aquest cop en català, per tal de tenir unes noves pautes de funcionament que s'adaptessin a tothom. Aquest any vam

fer una divertida excursió a Sobrarbe als Pirineus Aragonesos. Recordo que vam fer parada a Torreciudad, a les viles d'Ainsa i Bielsa, a les valls de la Pineta i d'Ordesa. El nou Reglament Intern mostrava a l'Article 2 la següent finalitat del Cor Lo Pom de Flors (cita textual):

El cor té com a finalitat el promocionar tot tipus d'activitats musicals, tan formatives com culturals i lúdiques. Amb l'esperit de les societats claverianes, té com a objectiu principal el manteniment de les tradicionals caramelles, i el foment del cant coral per a veus soles d'home, i pertany com a soci a la Federació de Cors de Clavé.

Els anys posteriors van ser força difícils degut a la precària salut del mestre, per sort avui més recuperada. Aquesta situació ens va fer suspendre forces assaigs, fins al punt que es va haver de nomenar director adjunt en Joan Flix, amb qui vam debutar a l'església de Sant Joaquim de Martorelles. La delicada situació de salut del mestre ens tenia a tots ben preocupats, però poc temps després el mestre Coll es trobà millor físicament, tenia ganes de treballar amb força i tirar endavant noves activitats. La conseqüència d'aquest ben estar fou el bon resultat musical que aquell mateix any 1996, vam obtenir en el concert de caramelles.

Des dels seus orígens el cor Lo Pom de Flors ha mantingut la tradició de fer tres cantades l'any per la seva importància històrica i patriòtica: les Caramelles, el Dia del Cantaire, on es visita el cementiri per tal de cantar algunes peces en memòria d'aquells que n'havien format part i que ja no es troben entre nosaltres, i la cantada de l'11 de setembre, per la seva importància patriòtica. Aquesta darrera cantada té una particularitat especial, ja que té lloc durant l'ofrena floral als peus de l'escultura representativa de la Diada. Aquest document mostra aquesta escultura que ha esdevingut el símbol de la llibertat de la nostra població, ja que la llibertat hauria de ser un dels valors característics de la societat, la llibertat de les accions i de les idees, per tal de defensar amb orgull la seva identitat i cultura:

Però el que més il·lusió em fa d'aquesta etapa és el fet que per primera vegada després de la segona República espanyola, el govern reconegués l'esforç i el valor històric dels cors de Clavé, cosa que quedà demostrada, l'any 1999, quan els cantaires del Cor, així con els cantaires dels altres cors, vam rebre una invitació del President de la Generalitat de Catalunya, per la presentació de l'any Clavé per tal de commemorar, amb motiu del seu 175è i del 125è aniversari del naixement i de la mort, respectivament, de Josep Anselm Clavé. Aquest acte tingué lloc al Palau de la Generalitat i es va celebrar amb molta solemni-

tat. Allí, em vaig sentir molt satisfet i orgullós d'haver participat i difós l'obra claveriana.

L'estiu del 2001 fou un any ple de tristesa com a conseqüència de la sobtada mort del mestre Coll que tan de temps havia passat al nostre costat. Pocs anys abans el mestre ja ens tenia molt preocupats pel seu delicat estat de salut, però el juliol d'aquell estiu de 2001 semblava que el mestre s'hagués emportat part del Cor, ja que aquest queda en silenci amb ell. Un mes després un cantaire ens proposà que fos el mestre Jordi Ollé qui continues la tasca del mestre Coll com a director de la nostra entitat. Val a dir que després de tants anys al costat del mestre Coll se'ns va fer difícil imaginar un altre director al capdavant del Cor, però el mestre Jordi Ollé aviat s'adaptà a nosaltres i nosaltres a ell.

Jordi Ollé Juhera nasqué a Abrera, província de Barcelona, l'any 1959. Des de petit, als quatre anys, ja mostrà interès per la música i amb només set anys entrà com alumne per lliure al Conservatori Superior de Música del Liceu, obtenint el títol de professor de música i piano. Amb només 19 anys exercí com a professor de música a l'escola Francisco Platón Sartí d'Abrera i a l'escola Montserrat d'Esparreguera, paral·lelament a les classes de música que dedicava als estudiants de piano. Entre d'altres activitats realitzades en el món de la música, l'any 1983, fundà i dirigí la coral Contrapunt, que en el moment de la seva fundació comptava amb 65 cantaires. L'any 2001 entrà com a mestre del Cor *Lo Pom de Flors* paral·lelament a la direcció de la coral Contrapunt, i inicià la seva activitat al Cor amb molta il·lusió.

El 25 de novembre d'aquell mateix any tingué lloc l'homenatge que es va fer al mestre Antoni Coll per tal de divulgar i commemorar l'esforç de la seva tasca. L'acte es va celebrar a la Sala del Cinquantenari de l'Ateneu de Sant Just Desvern i, en aquesta celebració, el mestre Jordi Ollé visqué el seu primer concert amb nosaltres. L'acte fou d'allò més emotiu, ja que hi participà el Cor Lo Pom de Flors, l'Orfeó Enric Morera, Alfons Miró al piano, Maria Eulàlia Oñós, al violí, Rafael Blanch, al piano i el tenor Josep Lluís Moreno, amb la presència de les autoritats del poble del president de l'Ateneu i un gran nombre d'amics i familiars del mestre Coll. Es posà fi a l'acte amb les paraules del president de l'Ate-

neu, de l'Alcalde i del germà del mestre Coll qui ens llegí un preciós poema que dedicà al seu germà i que es pot llegir seguidament:

S'ha esquinçat un pentagrama
i les notes han caigut.
En el camí de la vida,
avui, la mort t'ha vençut.

Que a cavall d'un somni alat
puguis fer l'eternitat.

Un cor d'àngels, refilant,
amb joia t'acolliran.

Dalt del cel, gris, blau o verd,
hi faràs algun concert?

El plor es torna melodia
vers la llum de l'etern dia.
Dius adéu als Orfeons
i també a l'Escola Pia.

Andreu Coll

L'any 2002 la Generalitat de Catalunya concedí la Medalla de Sant Jordi a la Federació de Cors de Clavé amb motiu del seu esforç musical i la seva importància històrica. Davant d'això, la Federació va lliurar plaques commemoratives als seus cors durant una concentració que va tenir lloc a Castellbisbal, entre els quals ens trobàvem nosaltres. Aquesta fotografia mostra el mestre Ollé dirigint el concert que vam oferir en una data tan assenyalada:

El 16 de Febrer de l'any 2003 vam fer un altre homenatge al mestre Coll, però aquesta vegada en el Palau de la Música Catalana de Barcelona, on es van oferir al públic diversos concerts per part de totes les corals que va dirigir durant la seva carrera musical, iniciada des de ben jove. Mentre tenien lloc les intervencions musicals hom pensava en el mestre Coll i, com d'alguna manera, li agraíem el temps que ens dedicà en un passat no gaire llunyà. Totes les corals que vam cantar havíem passat per les mans del mestre: la Banda Municipal de Barcelona, el Cor de la Federació Catalana de Pueri Cantores, La Coral Balmes, l'Orfeó Atlántida, l'Orfeó Enric Morera, l'Orfeó Vigatà, la Societat Coral La Violeta i nosaltres mateixos. Fou un acte emotiu que ha quedat en la història del nostre Cor, ja que cantar en el Palau de la Música Catalana també fou molt especial.

En aquest homenatge, el nostre Cor fou dirigit per la batuta del mestre Jordi Ollé, que en aquesta ocasió també demostrà la il·lusió que li feia formar part del nostre projecte musical. La fotografia següent mostra el Cor Lo Pom de Flors en el moment de l'homenatge:

Quan penso en aquell any em vénen molts records a la memòria, però el concert al Liceu, al 19 d'octubre, també fou molt especial. Poder estar en un espai que ha significat tant per la història de la música catalana em feia sentir part de la història encara que només fos per un instant, oferint les nostres veus. A més, aquest concert tenia com a objectiu participar en un acte que pretenia aconseguir diners per comprar un ogre nou per l'església del nostre poble. En la fotografia ens veiem cantant dirigits pel mestre Ollé i acompanyats per la Begoña:

L'any 2005 el vam afrontar amb il·lusió, ja que només faltava un any per la celebració del 125è aniversari. Per aquest motiu tots els nostres assaigs els fèiem pensant en els actes que havien de tenir lloc un any després i, sobretot, pensant en aquells amants de la música que l'any 1881 van fundar el Cor Lo Pom de Flors. Una entitat que hem mantingut viva fins als nostres dies, malgrat que alguns temps han estat més fluixos que altres.

Durant les Festes de la Mercè d'aquell mateix any vam actuar a la Plaça del Rei de Barcelona, on ens va acompanyar l'orquestra Vila de Gràcia. El concert es va fer de nit i en un entorn que acompanyava molt l'acte, ja que ens trobàvem envoltats d'edificis gòtics. El mestre Ollé dirigí el Cor i l'orquestra en una nit on Barcelona s'omplia d'actes musicals i, nosaltres, com es veu en la fotografia següent, també vam oferir allò que de debò ens agrada: cantar.

El primer assaig d'aquest any 2006 fou el 14 de gener i la presentació d'actes del 125è aniversari quinze dies després.

Durant aquests mesos han estat moltes les cantades que hem ofert als seguidors del Cor com a mostra d'agraïment per haver-nos fet costat durant tant de temps. Un dels més importants tingué lloc el 22 d'octubre a

la sala de l'Ateneu i amb l'acompanyament de l'orquestra Vila de Gràcia que, com l'any passat en el concert de la Plaça del Rei, tornava a tocar al nostre costat. Aquest concert fou molt emotiu, ja que celebràvem 125 anys d'història cantant les peces musicals d'un mestre que creà llaços de germanor mitjançant un cant que ha durat més d'un segle i que seguirà si ens ho proposem. En el concert vam cantar peces del cant tradicional català d'Anselm Clavé, com ara: *la Font del Roure, Lo Pom de Flors, Les Flors de Maig, Els Pescadors, A Montserrat i La Maquinista.*

L'orquestració d'aquestes cançons ha estat realitzada pel mestre Joan Pascual (cantaire del cor) que ha treballat molt perquè tinguéssim acompanyament musical en molts dels concerts.

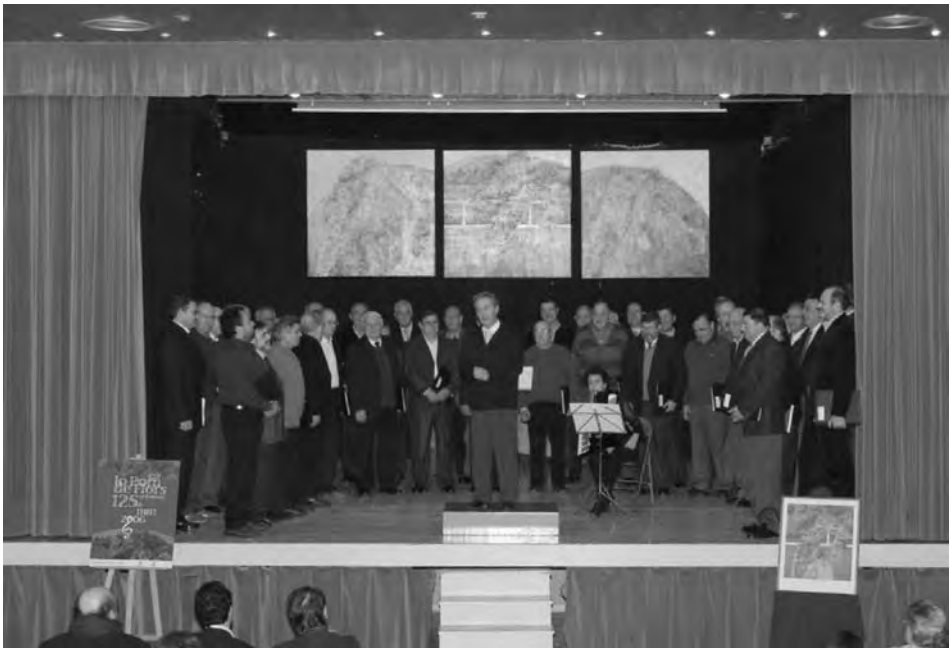
Actualment el nostre Cor està format per més de quaranta cantaires i es manté en la tradició claveriana de veus soles d'homes. No obstant, des de l'any 1990, la Begoña Compañón actua en el nostre Cor acompanyant-nos amb l'acordió. La Begoña forma part de l'Orquestra d'Acordions de Barcelona i ha estat al nostre costat en molts concerts i assaigs, per això la considerem part del Cor Lo Pom de Flors.

Abans d'aquest concert i concretament al 20 de maig vam viure la inauguració del bust del mestre Coll, a qui vam dedicar un concert amb l'assistència dels qui l'apreciàvem. Aquest bust el feu el senyor Cuello, amic del mestre.

Com cada any, aquest també hem celebrat les caramelles que foren el 22 i 23 d'abril per les places i carrers del nostre poble juntament amb el grup de grallers, també de Sant Just.

Al 5 de novembre tingué lloc el romiatge a Montserrat. Fou una excursió molt emotiva on vam fer una cantada a l'altar major de la basílica i un dinar de germanor. Després, vam oferir una de les litografies del cor a la verge, obra de Soledat Sans amb molta dedicació. La venda d'aquestes litografies ajudaran a finançar part de les despeses del 125è aniversari. La pintura mostra una noia que, tot llegint, mira per la finestra i observa unes flors. L'obra està inspirada en la peça musical d'Anselm Clavé, *Les Flors de Maig*.

En motiu del 125è aniversari es va habilitar una exposició oberta al públic amb fotografies històriques del Cor i, també, hem iniciat l'enregistrament d'un CD amb les nostres veus.

Concert del 125è aniversari

Exposició de fotografies

El senyor Cuello al costat del bust del Mestre Coll

Soledat Sans i Marta Balada presentant la Litografia

El Mestre Ollé amb un cantaire durant les caramelles

Tots nosaltres

Avui, 21 de gener hem celebrat el darrer acte commemoratiu del nostre 125è aniversari. Els cantaires i excantaires, amb les nostres famílies i amics hem tancat la celebració amb un dinar de germanor, presidit pels

representants de la Federació de Cors de Clavé, les autoritats locals i el President de la Generalitat, i veí de Sant Just Desvern, senyor José Montilla. Deixaré escrites les meves memòries al Cor, encara que espero seguir sent un dels cantaires durant molts anys més. Els anys han passat per tots nosaltres, però junts mantenim la mateixa il·lusió que el primer dia: només volem seguir difonent el missatge del savi home que fou Josep Anselm Clavé, un home que va fer cantar al poble amb un missatge de germanor, que va fer manifestar els pensaments d'una classe obrera que durant molts anys restava en silenci per por de les represàlies.

Actualment les coses ens són més fàcils, i dir allò que pensem ja no es castigat, però la música i el pensament de Clavé segueix en els nostres cors, per que mai és tard per continuar una tasca, mai és tard perquè uns homes facin història. Al cap i a la fi, des dels seus orígens, l'home sempre ha tingut les mateixes inquietuds i nosaltres no som tan diferents dels nostres avantpassats, Si fer art és una manera d'expressar, Josep Anselm Clavé fou un artista. El seu missatge es continua sentint en la veu dels pobles, perquè les seves peces són poble, i en elles es troba l'essència de Catalunya. Sempre he pensat que Clavé fou el Wagner o Verdi català, un romàntic que aixecà la Catalunya obrera davant d'Europa.

Ahir va néixer el meu fill, i serà ell qui un dia llegeixi això i segueixi escribint, tal com vaig fer jo en llegir les memòries dels meus que vaig trobar a les golfes. No sé si ell s'estimarà el Cor Lo Pom de Flors com jo ho he fet, no sé si continuarà la tradició familiar i en serà un cantaire, el que si que puc dir és que en el seu moment li cediré aquests documents per tal que sàpiga qui hem estat.

Gràcies Cor Lo Pom de Flors per fer-me fill teu, i a tu, fill meu, gràcies per ser qui seràs.

Conclusions

Quan hom llegeix la història del Cor Lo Pom de Flors s'adona que malgrat totes les dificultats viscudes sempre s'ha mantingut fidel als seus principis assumint-ne les conseqüències. Es tracta d'una entitat musical unida per la germanor i per un objectiu comú: promoure l'esperit clave-

rià i mantenir les velles i belles tradicions catalanes, com ara les caramelles.

Aquest esperit que domina el cor ha esdevingut una eina per superar moments difícils i lluitar contra les dictadures de Primo de Rivera i del Franquisme mitjançant l'art del cant. En moments així, dominats pel silenci cultural, sempre s'han sentit veus que poc a poc han anat canviant les coses, el Cor Lo Pom de Flors n'és un clar exemple.

La música, gran facultat humana, és l'eina que uns homes van escollir en el seu moment per manifestar els seus ideals, per unir els homes en una profunda germanor a través dels llaços del cant que han perdurat durant tota la història del Cor Lo Pom de Flors i perduraran en un futur. Aquestes particularitats de la nostra entitat m'han fet admirar uns homes que segueixen la tasca dAnselm Clavé per vocació, que, potser inconscientment, estan recordant i fent història. És cert el tòpic que la música arriba a tothom, ja que malgrat que el Cor és totalment interclassista, tots els cantaires senten i viuen la música. Participen en les seves activitats, fan concerts, assisteixen setmanalment als assaigs, s'ocupen de l'organització que comporta una entitat, entre d'altres coses, només perquè senten passió pel que fan sense obtenir res a canvi a part de la seva pròpia satisfacció. Per tot això, i perquè ara jo també em sento part d'ells, m'agradaria dedicar aquest treball al Cor Lo Pom de Flors per tots els seus esforços, per que tots junts han aconseguit enfortir la seva entitat.

Val a dir que m'ha agradat molt elaborar aquest treball, ja que m'ha donat la possibilitat d'endinsar-me en un món que desconeixia, el món Clavé des dels ulls de Lo Pom de Flors. Mai és tard per aprendre, i molt menys per col·laborar. Per això, espero que aquest treball no quedi només en treball, sinó que serveixi com a document històric a l'abast de tothom, un altre esglaó per pujar l'escala.

Mª Alba Ollé Buxeda
Gener del 2007